

Muhasebe Meslek Mensuplarının Tükenmişlik ve İş Doyum Düzeyleri

(Araştırma Makalesi)

Burnout and Job Satisfaction Level of Accounting Professionals

Doi: 10.29023/alanyaakademik.428884

Selçuk YALÇIN

Doç. Dr. Dumlupınar Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Muhasebe Bölümü
selcuk.yalcin@dpu.edu.tr, syalcin16@hotmail.com, Tlf: 274 2652031-4642

Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-9402-7524>

Bu makaleye atıfta bulunmak için: Yalçın, S. (2018). Muhasebe Meslek Mensuplarının Tükenmişlik ve İş Doyum Düzeyleri. *Alanya Akademik Bakış*, 2(3), 235-257.

ÖZET

Anahtar kelimeler:

Muhasebe meslek mensubu
Tükenmişlik
İş Tatmini

Makale Geliş Tarihi:
31.05.2018

Revizyon Tarihi:

07.09.2018

Kabul Tarihi:

11.09.2018

Bu çalışmada muhasebe meslek mensuplarının tükenmişlik ve iş doyum düzeylerini ölçmek amacıyla bir anket uygulanmıştır. Önce katılımcıların demografik özellikleri sıklık ve yüzde değerleri itibariyle incelenmiştir. Sonra katılımcıların tükenmişlik anketinin üç ve iş doyum anketinin iki alt ölçeğine verdikleri karşılıkların ortalamalarının mesleki unvanları ve işletmedeki konumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığının analizi tek yönlü anova ile yapılmıştır. Duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt ölçeklerinden orta düzeyde tükenmişlik tespit edilmiştir. Bu ölçeklerdeki ifadelerin ortalamaları “çok nadir” ile “bazen” arasındadır. Meslek mensupları mesleki kariyerlerinde ilerledikçe duygusal tükenmişlik düzeyleri azalmaktadır. Minnesota iş doyum anketindeki ifadelerle verilen karşılıkların ortalamaları “memnunum” ve “kesinlikle memnunum” arasındadır. Ruhsat sahibi olmak ve buna yaklaşmak iş doyumunu arttıran bir faktördür. Ayrıca meslek mensubu işletme sahipliğine doğru ilerledikçe iş doyumunu artmaktadır.

ABSTRACT

Keywords:

Professional accountant
Burnout
Job satisfaction

In this study, a questionnaire form was applied to measure the burnout and job satisfaction levels of accounting professionals. First, the demographic features of the participants were examined in terms of frequency and percentage. Later, the analyses of whether the averages of responses given to the three subscales of burnout and two subscales of the job satisfaction questionnaire by the participants are different or not were made via one-way anova. Moderate burnout was identified in emotional exhaustion, depersonalization and personal accomplishment subscales. The averages of expressions in this scale are between “sometimes” and “very rare”. The levels of emotional exhaustion are decreasing as professionals move in their professional careers. The averages of the responses to the statements in the Minnesota job satisfaction questionnaire are between “satisfied” and “absolutely satisfied”. Becoming a license holder and getting close to it is a factor that increases job satisfaction. In addition, as the members of the professions move towards the ownership of the business, the job satisfaction increases.

1. GİRİŞ

Tükenmişlik kavramı ilk olarak Freudenberger tarafından incelenmiştir. Freudenberger tükenmişliği, kişilerin yıpranması, kendilerini zorlamaları sonucunda güç kaybetmeleri ve diğer kişilerin isteklerini tam olarak karşılayamama hissini kişiyi tüketmesi olarak tanımlamıştır (Aybas vd, 2013: 78). Mesleki tükenmişlik; bireyin bir eğitim sonucunda sahip olduğu meslek veya meslek unvanına karşı psikolojik olarak soğuması ve uzaklaşması olarak tanımlanabilir. Meslekte tükenme duygusu, bireyin sahip olduğu meslekte beklentilerini bulamaması, mesleğini isteyerek seçmemesi, mesleğinin gerekleri ile bireysel yeteneklerinin uyuşmaması, mesleğinin sağladığı bilgi ve becerileri kendine uygun bulmaması, mesleğin bireyin geleceğine ilişkin avantajlar sağlamaması ve mesleğine karşı psikolojik bir yakınlık hissetmemesi gibi nedenlerle ortaya çıkmaktadır. Meslekte tükenme psikolojik bir durum olarak bireyin mesleğine ilişkin tutum ve davranışlarının belirlenmesinde etkili olmaktadır (Dinçerol, 2013: 37).

Günümüzde tükenmişliğin en yaygın ve kabul gören tanımı, aynı zamanda kendi adıyla anılan Maslach Tükenmişlik Ölçeği (MBI)1’ni de geliştirmiş olan Christina Maslach tarafından yapılmıştır. Maslach’a göre tükenmişlik “iş gereği yoğun duygusal taleplere maruz kalan ve sürekli diğer insanlarla yüz yüze çalışmak durumunda olan kişilerde görülen fiziksel bitkinlik, uzun süreli yorgunluk, çaresizlik ve umutsuzluk duygularının, yapılan işe, hayata ve diğer insanlara karşı olumsuz tutumlarla yansması ile oluşan bir sendrom”dur (Ardıç ve Polatçı, 2008: 70-71). Maslach tükenmişliği duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı olarak üç boyutta ele almıştır. Duygusal tükenme boyutu ile kişinin aşırı iş yükü nedeniyle yaşadığı tükenme anlatılmaktadır. Duyarsızlaşma boyutu ile kişinin hizmet verdiği diğer kişilere yönelik olarak duygusuz hale gelmesi ifade edilmektedir. Kişisel başarı boyutunda ise, kişi kendi başarılarının farkına varamaz hale gelir, hatta kendisini başarısız olarak değerlendirme eğilimindedir (Aybas vd, 2013: 78). Duygusal Tükenme alt ölçeği, ölçekte yer alan 1, 2, 3, 6, 8, 13, 14, 16 ve 20; duyarsızlaşma alt ölçeği 5, 10, 11, 15 ve 22 ve kişisel başarı ölçeği ise 4, 7, 9, 12, 17, 18, 19 ve 21 numaralı ifadelerden meydana gelir.

Araştırmada iş tatmini ölçeği olarak Minnesota İş Doyum ölçeği kullanılmıştır. Weiss, Davis, England ve Lofquist tarafından geliştirilen, Baycan tarafından Türkçeye uyarlaması yapılan ölçekte toplam 20 madde bulunmaktadır (Akbulut, 2010;60). Ölçekteki 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 15, 16 ve 20 numaralı ifadeler içsel doyum; 5, 6, 12, 13, 14, 17, 18, 19 numaralı ifadeler dışsal doyum ve ölçekte yer alan tüm ifadeler birlikte genel iş doyumunu ölçer.

İş doyum, kişisel bir tutum olup, çalışanların iş ve iş yaşamındaki beklentilerine ulaştıkları zaman duydukları olumlu duygusal bir durumdur. İşyerinde yaşanan tatminsizlik bireyi olumsuz duygulara yöneltir. Böylece bireyin beden ve ruh sağlığında bozulmalar görülebilir. Çalışan bu durumda işinden uzaklaşma, işi terk etme, işe karşı kayıtsızlık, sürekli işten yakınma, mesleğin geleceğinden umutsuzluk vb. düşüncelerle tatminsizlik belirtileri gösterebilir (Akbulut, 2010;56). Tükenmişlik ve iş tatmini arasındaki ilişki kesin sınırlarla birbirinden ayrılmamıştır. İşinden memnun olmayan birey büyük olasılıkla tatminsiz olacaktır. Tatminsiz çalışan işini sevmeyen; tükenmişlik hisseden bir kişi işini çok seviyor fakat yetmediğini düşünüyor olabilir. İş tatmininde işin olumsuz özellikleri ön plandayken tükenmişlikte bunlara ek olarak kişinin bakış açısı ve değerlendirmeleri de vardır. Birey işinde istediği tatmine ulaşamıyorsa tatminsiz, hem tatmine ulaşamıyor hem de kendisinin yetersiz olduğunu düşünüyorsa kendisini tükenmiş hisseder. Tükenmişlik kavramı ve iş

tatmini arasında ayrıma bakıldığında iki kavram arasında negatif bir ilişki olduğu dikkati çeker (Akbulut, 2010;56).

Muhasebe meslek mensuplarının tükenmişlik düzeyleriyle ilgili çok sayıda çalışma yapılmıştır. Yapılan tez çalışmalarında Nazlıoğlu (2009) çalışmasında meslek mensuplarında düşük ve orta düzeyde tükenmişlik tespit etmiş, 45 yaşından sonra tükenmişlik düzeyinin arttığını belirtmiş ve kişisel başarı yönünden yüksek düzeyde tatmin tespit etmiştir. Boyar (2011) tezinde muhasebe meslek mensuplarında düşük düzeyde tükenmişlik tespit etmiştir. Taysı (2012) tezinde muhasebe meslek mensuplarında genel olarak tükenmişlik düzeyinin yüksek olmadığını, kadınlarda 26-35 yaş grubunda, ön lisans mezunlarında, serbest muhasebeci mali müşavirlerde ve mesleki tecrübesi 1-5 yıl arası olanlarda daha yüksek düzeyde tükenmişlik tespit etmiştir. Kotan (2016) tezinde tüm alt düzeylerde normal tükenmişlik tespit etmiştir.

Konuyla ilgili yayınlanmış pek çok makale vardır. Ersoy ve Utku (2005) tükenmişliğin tüm alt ölçeklerin birbirleriyle ve alt ölçeklerin genel tükenmişlik puanı ile pozitif yönde anlamlı ilişkili olmasının, literatürdeki diğer araştırmalar ile uyumlu olduğunu ortaya koymuşlardır. Doğan ve Nazlıoğlu (2010) Kayseri ilinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarında farklı düzeylerde tükenmişlik yaşandığını ve tükenmişlik boyutlarının genellikle orta düzeyde olduğunu tespit etmiştir. Ay ve Avşaroğlu (2010) muhasebe çalışanlarının hizmet yılı ve çalışanların yaş durumları ile mesleki tükenmişlikleri arasında anlamlı farklılıkların olduğunu ortaya koymuştur. Dalğar ve Tekşen (2014) Muhasebecilerin rol çelişkisi arttıkça mesleki tükenmişlik düzeylerinin de arttığı ve kişisel başarılarının ise azaldığı sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca muhasebecilerin medeni hali, günlük çalışma süreleri ve çocuk sahibi olup olmama durumları ile mesleki tükenmişlikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkinin olduğunu tespit etmişlerdir. Yılmaz (2014) araştırmasında duygusal tükenme ile işe bağlılık düzeyi arasında negatif yönlü bir ilişki, kişisel başarı hissi ile işe bağlılık arasında ise pozitif yönlü bir ilişki tespit etmiştir. Deran ve Beller (2015) çalışmalarında Giresun il merkezinde mesleğini icra eden kişilerde tükenmişlik düzeyinin duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutları açısından yüksek seviyeye karşılık geldiği tespit etmişlerdir. Özkan ve Aksoy (2015) Gaziantep ilinde çalışan muhasebe meslek mensuplarının tükenmişlik düzeylerinin düşük olduğunu ortaya koymuşlardır.

2. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

2.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı muhasebe meslek elemanlarının tükenmişlik düzeylerini ve iş doyumlarını ölçmektir. Ayrıca çalışmada muhasebe meslek mensuplarının tükenmişlik ve iş doyumları ile mesleki unvan ve işletmedeki konumları arasındaki ilişkilerin ortaya konulması amaçlanmıştır.

2.2. Araştırmanın Ana Kütlesi ve Örneklemi

Araştırmanın ana kütlesi Türkiye’de faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarıdır. Çalışmaya ruhsat sahibi olmayan ancak mesleğin icrasında yer alan stajyer ve diğer çalışanlar da dahil edilmiştir. Örneklem İstanbul, Ankara ve Kütahya illerinde faaliyet gösteren meslek mensupları arasından rassal olarak seçilmiştir.

2.3. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Araştırmamızda İstanbul, Ankara ve Kütahya illerinde rassal olarak seçilen 350 muhasebe meslek mensubuna anket uygulanmıştır. Çalışmada elde edilen kullanılabilir anket sayısı 252'dir. Bu itibarla çalışmamızın Türkiye'deki tüm muhasebe meslek mensuplarını temsil yeteneğinin düşük olduğu söylenebilir. Diğer taraftan daha önce çalışmamızın amacına benzer amaçlarla üretilmiş ve dünya çapında kullanılmış, yeterlilik ve güvenilirliğini kanıtlamış anket formları kullanılmış olmasına rağmen, çalışma katılımcıların ifadeleri yanlış anlamasından kaynaklanan hataları barındırıyor olabilir.

2.4. Ölçme Aracının Geliştirilmesi

Çalışmamızda birincil veri toplamak amacıyla katılımcıların demografik özellikleri, Maslach Tükenmişlik Ölçeği ve Minnesota İş Doyum Ölçeği kullanılarak hazırlanan anket formu kullanılmış ve katılımcılara uygulanmıştır. Böylece ölçülmek istenen kapsam önceden belirlenerek ifadeler/maddeler bu kapsama göre hazırlanmıştır. Anketin ifadeleri Likert tipi 5'li ölçek ile hazırlanmıştır. Katılımcı her madde ile ilgili tutum derecesini bu seçeneklerden birisini işaretleyerek belirtmiştir.

2.5. Veri Toplama Süreci

Anket formu 2017 yılı Ekim-Aralık döneminde İstanbul, Ankara ve Kütahya illerinde rassal olarak seçilen 350 muhasebe meslek elemanlarına doldurulmak üzere bırakılmıştır. Bu süreçte bazı meslek mensupları anketi cevaplamayı ret etmiş, bazıları da anket formunu iade etmemişlerdir. Böylece bırakılan anketlerden 259 adedi geri alınabilmiştir. 259 anket formundan 252 adedinin kullanılabilir olduğu ve anket geri dönüş oranının yaklaşık % 72 olduğu değerlendirilmiştir.

3. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde çeşitli istatistiksel tekniklerden yararlanılmıştır. İstatistiksel işlemler SPSS 17 istatistik paket programı ile yapılmıştır. Bu analizler için betimsel ve yordamsal istatistik teknikleri kullanılmıştır. Öncelikle katılımcıların demografik özellikleri sıklık ve yüzde değerleri incelenmiştir. Daha sonra katılımcıların tükenmişliğin üç alt ölçeği ve iş doyumunun iki alt ölçeğine verdikleri karşılıkların ortalamalarının mesleki unvanları ve işletmedeki konumları itibarıyla farklı olup olmadıkları tek yönlü anova ile analiz edilmiştir.

3.1. Araştırmanın Güvenilirliği

Anketin güvenilirlik çalışması, iç tutarlık katsayı (Cronbach alpha) değerleri hesaplanarak yapılmıştır. Cronbach alfa katsayısı, ölçek içinde bulunan maddelerin iç tutarlılığının (homojenliğinin) bir ölçüsüdür. Alfa katsayısı ölçekte yer alan k ifadenin varyansları toplamının genel varyansa oranlanması ile bulunan bir ağırlıklı standart değişim ortalamasıdır (Özdamar, 1997: 493). Eğer ilgili ölçeğin alfa katsayısı yüksekse "bu ölçekte bulunan maddelerin o ölçüde birbirleriyle tutarlı ve aynı özelliğin öğelerini yoklayan maddelerden oluştuğu ya da tüm maddelerin o ölçüde birlikte çalıştığı" (Alpar, 2003: 381) şeklinde yorumlanır.

Araştırmada kullanılan Minnesota İş Doyum Ölçeği ve Maslach Tükenmişlik Ölçeğinin güvenilirliklerini test etmek için Cronbach Alfa testi kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan ölçekler için alfa katsayıları; Minnesota İş Doyum Ölçeğinin tamamı için 0,925; Maslach

Tükenmişlik Ölçeğinin tamamı için 0,842; Minnesota İş Doyum ölçeğinin alt ölçekleri, içsel iş doyum için 0,887 ve dışsal iş doyum için 0,825; Maslach Tükenmişlik Ölçeğinin alt ölçekleri Duygusal Tükenme için 0,840, Duyarsızlaşma için 0,582 ve Kişisel Başarı için 0,801 olarak hesaplanmıştır. Cronbach Alfa Katsayısına bağlı olarak ölçeğin güvenilirliği aşağıdaki gibi yorumlanır (Kalaycı vd., 2006, 405; Alpar, 2003: 382):

$0,80 \leq \alpha \leq 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir,

$0,60 \leq \alpha \leq 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilir bir ölçektir,

$0,40 \leq \alpha \leq 0,60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşüktür,

$0,00 \leq \alpha \leq 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir.

Buna göre Duyarsızlaşma alt ölçeğinin güvenilirliği düşük, iki ölçeğin tamamı ve Duyarsızlaşma dışında diğer tüm alt ölçeklerin güvenilirliği yüksektir.

3.2. Araştırmanın Bulguları

3.2.1. Demografik Özellikler

Çalışmada kullanılan anket formunda meslek mensubunun unvanı, cinsiyeti, işletmedeki konumu, eğitim düzeyi, yaşı, mesleki tecrübesi ile işletmenin faaliyet süresi, mükellef sayısı ve işletmenin faaliyet süresi araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Demografik Özellikler

Cevaplayanın Özellikleri (n=252)			İşletmenin Özellikleri (n=252)		
Sıklık	%		Sıklık	%	
Meslek Mensubunun Unvanı			Mükellef Sayısı		
1) Yeminli Mali Müşavir	10	4,0	1) 10'dan az	8	3,2
2) Serbest Muhasebeci Mali Müşavir	93	36,9	2) 11-20	38	15,1
3) Staj Başlatmayı Kazanmış Stajyer	52	20,6	3) 21-30	50	19,8
4) Staj Başlatma Sınavına Hazırlanan	33	13,1	4) 31-40	44	17,5
5) Diğer	64	25,4	5) 41-50	38	15,1
Cinsiyet			6) 50 ve üzeri	74	29,4
1) Erkek	144	57,1	İşletmede Çalışan Sayısı		
2) Kadın	108	42,9	1) 1-2	73	29,0
Konum			2) 2-5	95	37,7
1) Büro sahibi	48	19,0	3) 5-10	51	20,2
2) Büro ortağı	31	12,3	4) 10-20	20	7,9
3) Büro çalışanı	173	68,7	5) 20 ve üzeri	13	5,2
Eğitim			İşletmenin Faaliyet Süresi		
1) İlköğretim	13	5,2	1) 0-4 Yıl	58	23,0
2) Lise	28	11,1	2) 5-9 Yıl	74	29,4
3) Ön lisans	19	7,5	3) 10-14 Yıl	60	23,8
4) Lisans	168	66,7	4) 15-19 Yıl	28	11,1
5) Yüksek Lisans	22	8,7	5) 20 ve Yıl üzeri	32	12,7
6) Doktora	2	,8			

Yaş		
1) 25 ve altı	67	26,6
2) 26-30	50	19,8
3) 31-35	40	15,9
4) 36-40	48	19,0
5) 41 ve üzeri	47	18,7
Cevaplayanın Mesleki Tecrübesi		
1) 0-4 yıl	98	38,9
2) 5-9 yıl	55	21,8
3) 10-14 yıl	55	21,8
4) 15-19 yıl	25	9,9
5) 20 ve yıl üzeri	19	7,5

Katılımcıların çoğunluğu, mesleki ruhsatını henüz almamış, 30 yaşın altında, 15 yıldan daha az mesleki tecrübeye sahip erkek katılımcılardan oluşmaktadır. Ayrıca katılımcıların çalıştıkları işletmelerin çoğunluğu, 50'den az mükellefe, 10'dan az çalışana ve 15 yıldan daha az faaliyet süresine sahip meslek mensuplarıdır.

3.2.2. Tükenmişlik Düzeyleri

Çalışmada katılımcıların tükenmişlik düzeylerini ölçmek için Maslach Tükenmişlik Ölçeği kullanılmıştır. Ölçekte (0 hiçbir zaman, 1 Çok Nadir, 2 Bazen, 3 Çoğu Zaman ve 4 Her Zaman şeklinde) 5'li likert ölçeği kullanılmıştır. Katılımcıların tükenmişlik düzeylerinin ölçeğin alt ölçeklerine göre hesaplanma şekilleri Tablo 2'de sunulmuştur. Çalışmada her bir düzey için alınabilecek en yüksek puan hesabında; duygusal tükenme için 9 ifade ve en yüksek puan olan 4 çarpılarak 36 bulunmuştur. Aynı şekilde duyarsızlaşma için 20 ve kişisel başarı düzeyleri için 32 değerleri hesaplanmıştır. Düşük, orta ve yüksek şeklinde üç düzey bulunduğu için en yüksek puanlar 3'e bölünerek üçlü bir derecelendirme yapılmıştır. Kişisel başarı için elde edilen puanlar, ifadelerin özelliğinden dolayı, ters olarak değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmelerden sonra katılımcıların tamamı için duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt ölçeklerinden orta düzeyde tükenmişlik tespit edilmiştir.

Tablo 2. Maslach Tükenmişlik Alt Ölçek Ortalamaları ve Düzeyleri

	Duygusal Tükenme	Duyarsızlaşma	Kişisel Başarı
Alınabilecek en yüksek puan	$9 * 4 = 36$	$5 * 4 = 20$	$8 * 4 = 32$
Düzyey Sayısı	3	3	3
Düşük	0-12	0-6,67	21,39 ve üzeri
Orta	13-24	6,68-13,36	10,69-21,38
Yüksek	25 ve üzeri	13,37 ve üzeri	0-10,68
Ortalama	14,7500	7,8254	15,2103
Standart Sapma	7,58412	3,76729	6,40401
Düzyey	Orta	Orta	Orta

3.2.2.1. Duygusal Tükenme Alt Ölçeği

Duygusal tükenme alt ölçeğinde yer alan ifadelerin ortalama ve standart sapmaları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Duygusal Tükenme Alt Ölçeğindeki İfadelerin Ortalama ve Standart Sapmaları

İfade	Ort.	S.S.
14. İşimde gücümün üstünde çalıştığımı hissediyorum	1,9008	1,25689
8. İşimin beni tükettiğini hissediyorum	1,8929	1,22736
16. Doğrudan insanlarla çalışmak bende çok fazla strese neden oluyor	1,8016	1,20768
13. İşimin beni kısıtladığını hissediyorum.	1,7698	1,20862
2. İşgününün sonunda kendimi ruhen tükenmiş hissediyorum	1,7381	1,44585
3. Sabah kalktığımda bu işi bir gün daha kaldıramayacağımı hissediyorum.	1,5278	1,43214
20. Yolun sonuna geldiğimi hissediyorum	1,4444	1,30005
6. Bütün gün insanlarla birlikte çalışmaktan gerginlik duyuyorum.	1,4365	1,15006
1. Kendimi işimden duygusal olarak uzaklaşmış hissediyorum	1,2381	1,18374

Duygusal tükenme alt ölçeğindeki ifadeler verilen karşılıkların ortalamaları 1,9008 ile 1,2381; standart sapmaları 1,44585 ile 1,15006 arasındadır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda duygusal tükenme ölçeğindeki ifadelerin ortalamalarının, kullanılan ölçek dikkate alındığında, “çok nadir” ile “bazen” arasında olduğu söylenebilir.

3.2.2.2. Duyarsızlaşma Alt Ölçeği

Duyarsızlaşma alt ölçeğindeki her bir ifadenin ortalama ve standart sapmaları Tablo 4’te sunulmuştur. Duyarsızlaşma alt ölçeğindeki ifadeler verilen karşılıkların ortalamaları 1,7698 ile 1,1429; standart sapmaları ise 1,35423 ile 1,11287 arasındadır. Buna göre verilen karşılıkların ortalamaları “çok nadir” ile “bazen” arasındadır.

Tablo 4. Duyarsızlaşma Alt Ölçeğindeki İfadelerin Ortalama ve Standart Sapmaları

İfade	Ort.	S.S.
11. Bu işin beni giderek katılaştırmasından korkuyorum.	1,7698	1,27909
10. Bu mesleğe başladığımdan beri insanlara karşı katılaştığımı hissediyorum	1,7659	1,16931
22. Mükelleflerimin bazı problemleri için beni suçladıklarını hissediyorum	1,6032	1,35423
15. Bazı mükelleflerin başına gelenler gerçekten umurumda değil	1,5437	1,22803
5. İşim gereği karşılaştığım bazılarını sanki insan değilmiş gibi davranıyorum	1,1429	1,11287

3.2.2.3. Kişisel Başarı Alt Ölçeği

Kişisel başarı alt ölçeğindeki her bir ifadenin ortalama ve standart sapmaları Tablo 5’te sunulmuştur. Bu ölçekte yer alan ifadelerin özelliğinden dolayı bu ifadeler verilen karşılıkların ortalamalarının yüksek olması olumlu olarak değerlendirilir. Buna göre verilen karşılıkların ortalamaları “çok nadir” ile “bazen” arasındadır.

Tablo 5. Kişisel Başarı Alt Ölçeğindeki İfadelerin Ortalama ve Standart Sapmaları

İfade	Ort.	S.S.
4. İşim gereği karşılaştığım insanların ne hissettiklerini anlayabilirim	1,7778	1,21340
7. İşim gereği karşılaştığım insanların sorunlarına en uygun çözüm yollarını bulurum.	2,0119	1,28888
9. İşimle diğer insanların yaşamlarını olumlu yönde etkilediğimi hissediyorum	1,7540	1,19218
12. Kendimi çok enerjik hissediyorum	1,7024	1,19207
17. Hizmet verdiğim kişilerle birlikte, kolaylıkla rahat bir ortam oluşturabiliyorum.	2,2143	1,27874

18. Hizmet verdiğim kişilerle yakından ilgilenince kendimi canlanmış hissediyorum.	2,0437	1,21825
19. Bu işte kayda değer birçok başarı elde ettim.	1,9286	1,26981
21. İşimde duygusal sorunlara soğukkanlılıkla yaklaşıyorum.	1,7778	1,25218

3.2.3. Tükenmişlik Alt Ölçeklerinin Fark Analizleri

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların her bir alt ölçek için verdikleri karşılıkların ortalamalarının katılımcıların mesleki unvanları ve işletmedeki konumlarına göre farklılığının analizi yapılmıştır.

3.2.3.1 Duygusal Tükenme

Bu bölümde katılımcıların duygusal tükenme alt ölçeğinde yer alan ifadelere verdikleri karşılıkların ortalamalarının mesleki unvan ve işletmede buldukları konuma göre farklılığının analizi yapılmıştır.

3.2.3.1.1. Mesleki Unvana Göre Duygusal Tükenme Fark Analizi

Katılımcıların duygusal tükenme ölçeğinde yer alan ifadelere verdikleri karşılıkların ortalamalarının katılımcıların mesleki unvanlarına göre farklılık gösterip göstermediğinin analizi tek yönlü anova testi ile yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Mesleki Unvan Duygusal Tükenme Alt Ölçeği Fark Analizi

İfade	Mesleki Unvan	n	Ort.	S.S.	Levene İst.değ.	p	Sonuç
1. Kendimi işimden duygusal olarak uzaklaşmış hissediyorum	YMM	10	,3000	,48305	,000	0,000	H ₁ Kabul
	SMM	93	,8817	,87040			
	SBK	52	1,1154	1,18245			
	SBH	33	1,8788	1,31714			
	Diğer	64	1,6719	1,29780			
2. İşgününün sonunda kendimi ruhen tükenmiş hissediyorum	YMM	10	1,1000	1,19722	,001	0,000	H ₁ Kabul
	SMM	93	1,2366	1,21044			
	SBK	52	1,8077	1,60927			
	SBH	33	2,4848	1,41689			
	Diğer	64	2,1250	1,40859			
3. Sabah kalktığımda bu işi bir gün daha kaldıramayacağımı hissediyorum.	YMM	10	,9000	1,28668	,058	0,000	H ₁ Kabul
	SMM	93	,9785	1,23340			
	SBK	52	1,5769	1,44638			
	SBH	33	2,3636	1,38785			
	Diğer	64	1,9531	1,40780			
6. “Bütün gün insanlarla birlikte çalışmaktan gerginlik duyuyorum.	YMM	10	1,0000	,94281	,007	0,001	H ₁ Kabul
	SMM	93	1,1613	1,00315			
	SBK	52	1,7500	1,35582			
	SBH	33	2,0000	1,19896			
	Diğer	64	1,3594	1,02921			
8. İşimin beni tükettiğini hissediyorum	YMM	10	2,0000	1,33333	,618	0,011	H ₁ Kabul
	SMM	93	1,5914	1,07579			
	SBK	52	1,8077	1,29915			
	SBH	33	2,1515	1,32574			
	Diğer	64	2,2500	1,22150			

13. İşimin beni kısıtladığımı hissediyorum.	YMM	10	2,0000	1,05409	,091	0,005	H ₁ Kabul
	SMM	93	1,4516	1,06848			
	SBK	52	1,7692	1,32273			
	SBH	33	1,7879	1,31714			
	Diğer	64	2,1875	1,16667			
14. İşimde gücümün üstünde çalıştığımı hissediyorum	YMM	10	2,7000	1,33749	,382	0,000	H ₁ Kabul
	SMM	93	1,4946	1,22140			
	SBK	52	1,7692	1,07768			
	SBH	33	2,2424	1,39262			
	Diğer	64	2,2969	1,16401			

Duygusal Tükenme alt ölçeğinde toplanan ifadeler verilen karşılıkların ortalamalarının katılımcıların mesleki unvanlarına göre farklılığının analizinde hipotezlerimiz:

H0: Meslek mensuplarının duygusal tükenme alt ölçeğinde toplanan ifadeler verdikleri karşılıkların ortalamaları mesleki unvanlarına göre farklılık göstermez.

H1: Meslek mensuplarının duygusal tükenme alt ölçeğinde toplanan ifadeler verdikleri karşılıkların ortalamaları mesleki unvanlarına göre farklılık gösterir.

Analizde uygulanan Levene testinin sonucunda 1, 2 ve 6 numaralı ifadeler dışındaki tüm ifadeler için grupların varyansları (değerleri 0,05'den büyük olduğu için) homojendir. Böylece belirtilen ifadeler için varyans analizinin temel varsayımı sağlanmıştır. Analiz sonuçlarına göre 16 ve 20. ifadeler için (p değerleri 0,05'ten büyük olduğundan) H0 hipotezi kabul edilmiş ve meslek mensuplarının duygusal tükenme alt ölçeğindeki bu ifadeler verdikleri karşılıkların ortalamalarının unvanlarına göre farklılık göstermediği görülmüştür. Grupların varyansları homojen olan “3. Sabah kalktığında bu işi bir gün daha kaldıramayacağımı hissediyorum.” ifadesine en yüksek ortalama 2,3636 ile staja başlama sınavına hazırlanan katılımcılardır. “8. İşimin beni tükettiğini hissediyorum.” ve “13. İşimin beni kısıtladığımı hissediyorum.” ifadelerinde en yüksek ortalamalar sırasıyla 2,500 ve 2,1875 diğer grubundaki katılımcılardan elde edilmiştir. “14. İşimde gücümün üstünde çalıştığımı hissediyorum.” ifadesinde en yüksek ortalama 2,7000 ile yeminli mali müşavirlerdedir. En düşük ortalamalar incelendiğinde; 3. ifadede 0,9000 ile yeminli mali müşavirler; 8, 13 ve 14 numaralı ifadelerde ise sırasıyla 1,5914, 1,4516 ve 1,4946 ile serbest muhasebeci mali müşavirlerden elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, meslek mensuplarının mesleki kariyerlerinde ilerledikçe duygusal tükenmişlik düzeylerinin azaldığını söylemek mümkündür.

3.2.3.1.2. İşletmedeki Konuma Göre Duygusal Tükenme Fark Analizleri

Duygusal tükenme alt ölçeğinde toplanan ifadeler verilen karşılıkların ortalamalarının katılımcıların işletmedeki konumuna göre farklılığının analizi tek yönlü anova ile yapılmıştır. Bu analizdeki hipotezlerimiz:

H0: Meslek mensuplarının duygusal tükenme alt ölçeğinde toplanan ifadeler verdikleri karşılıkların ortalamaları işletmedeki konumuna göre farklılık göstermez.

H1: Meslek mensuplarının Duygusal Tükenme alt ölçeğinde toplanan ifadeler verdikleri karşılıkların ortalamaları işletmedeki konumuna göre farklılık gösterir.

Analiz sonuçları Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. İşletmedeki Konum Duygusal Tükenme Alt Ölçeği Fark Analizi

İfade	İşletmedeki Konum	n	Ort.	S.S.	Levene İst.değ.	p	Sonuç
1. Kendimi işimden duygusal olarak uzaklaşmış hissediyorum	Sahip	48	,8958	,85650	,000	,000	H ₁ Kabul
	Ortak	31	,5806	,84751			
	Çalışan	173	1,4509	1,25019			
2. İşgününün sonunda kendimi ruhen tükenmiş hissediyorum	Sahip	48	1,1875	1,10427	,000	,000	H ₁ Kabul
	Ortak	31	,9355	1,15284			
	Çalışan	173	2,0347	1,48205			
3. Sabah kalktığımda bu işi bir gün daha kaldıramayacağımı hissediyorum.	Sahip	48	,9375	1,24467	,004	,000	H ₁ Kabul
	Ortak	31	,7742	1,14629			
	Çalışan	173	1,8266	1,43218			
8. İşimin beni tükettiğini hissediyorum	Sahip	48	1,7500	1,15777	,268	,043	H ₁ Kabul
	Ortak	31	1,4516	,92516			
	Çalışan	173	2,0116	1,27584			
13. İşimin beni kısıtladığımı hissediyorum.	Sahip	48	1,5208	1,03121	,012	,011	H ₁ Kabul
	Ortak	31	1,3226	,90874			
	Çalışan	173	1,9191	1,27331			
14. İşimde gücümün üstünde çalıştığımı hissediyorum	Sahip	48	1,7083	1,32019	,119	,000	H ₁ Kabul
	Ortak	31	1,1613	,96943			
	Çalışan	173	2,0867	1,23349			

Levene testinin sonucunda 8, 14, 16 ve 20 numaralı ifadeler için grupların varyansları homojen olduğundan sadece bu değişkenler için varyans analizinin temel varsayımı sağlanmıştır. Diğer taraftan analiz sonucunda temel varsayımı sağlayan ve H₁ hipotezi kabul edilen “8. İşimin beni tükettiğini hissediyorum” ve “14. İşimde gücümün üstünde çalıştığımı hissediyorum” ifadelerinde en yüksek ortalamalar sırasıyla 2,0116 ve 2,0867 ile çalışanlardan; en düşük ortalamalar ise sırasıyla 1,4516 ve 1,1613 ile ortaklardan elde edilmiştir. Buradan gücünün üstünde çalıştığımı ve tükendiğini en fazla hissedenlerin çalışanlar; bunu en az hissedenlerin ise ortaklar olduğu sonucuna ulaşabiliriz.

3.2.3.2. Duyarsızlaşma Fark Analizleri

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların duyarsızlaşma alt ölçeğine verdikleri karşılıkların ortalamalarının mesleki unvanları ve işletmedeki konumlarına göre farklılaşp farklılaşmadığının analizi yapılmıştır.

3.2.3.1.2. Mesleki Unvana Göre Duyarsızlaşma Fark Analizi

Duyarsızlaşma alt ölçeğinde toplanan değişkenlere verilen karşılıkların ortalamalarının katılımcıların mesleki unvanlarına göre farklılığının analizinde tek yönlü anova analizi uygulanmıştır. Bu analizde hipotezlerimiz:

H₀: Meslek mensuplarının Duyarsızlaşma alt ölçeğinde toplanan ifadelerle verdikleri karşılıkların ortalamaları mesleki unvanlarına göre farklılık göstermez.

H₁: Meslek mensuplarının Duyarsızlaşma alt ölçeğinde toplanan ifadelerle verdikleri karşılıkların ortalamaları mesleki unvanlarına göre farklılık gösterir.

Analiz sonuçları Tablo 8’de sunulmuştur. Levene testinin sonucunda “5. İşim gereği karşılaştığım bazılarına sanki insan değillermiş gibi davranıyorum.” ifadesi için grupların varyansları homojendir ve bu ifade için H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Diğer ifadeler için grupların varyansları homojen olmadığı için yapılacak fark analizinin sağlıklı olmayacağı düşünülmüştür.

Tablo 8. Mesleki Unvan Duyarsızlaşma Alt Ölçeği Fark Analizi

İfade	Mesleki Unvan	n	Ort.	S.S.	Levene İst.değ.	p	Sonuç
15. Bazı mükelleflerin başına gelenler gerçekten umurumda değil	YMM	10	2,3000	1,70294	0,000	0,001	H_1 Kabul
	SMM	93	1,1505	0,94347			
	SBK	52	1,7308	1,17349			
	SBH	33	1,8485	1,22783			
	Diğer	64	1,6875	1,41281			
22. Mükelleflerimin bazı problemleri için beni suçladıklarını hissediyorum.	YMM	10	1,3	0,67495	0,012	0,004	H_1 Kabul
	SMM	93	1,2796	1,22799			
	SBK	52	2	1,54666			
	SBH	33	2,1212	1,2688			
	Diğer	64	1,5313	1,35657			

3.2.3.2.2. İşletmedeki Konuma Göre Duyarsızlaşma Fark Analizleri

Duyarsızlaşma alt ölçeğinde toplanan ifadelere verilen karşılıkların ortalamalarının katılımcıların işletmedeki konumuna göre farklılığının analizinde hipotezlerimiz:

H_0 : Meslek mensuplarının Duyarsızlaşma alt ölçeğinde toplanan ifadelere verdikleri karşılıkların ortalamaları işletmedeki konumuna göre farklılık göstermez.

H_1 : Meslek mensuplarının Duyarsızlaşma alt ölçeğinde toplanan ifadelere verdikleri karşılıkların ortalamaları işletmedeki konumuna göre farklılık gösterir.

Analiz sonuçları Tablo 9’da sunulmuştur. Levene testinin sonucunda 22 numaralı ifade dışındaki tüm ifadeler için grupların varyansları homojendir. Böylece bu ifadeler için varyans analizinin temel varsayımı sağlanmıştır. Varyans analizinin temel varsayımını sağlayan 5, 10, 11 ve 15 numaralı ifadelerde H_0 hipotezi kabul edilmiş ve katılımcıların verdikleri karşılıkların ortalamalarında işletmedeki konumuna göre farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Diğer taraftan analiz sonucunda “22. Mükelleflerimin bazı problemleri için beni suçladıklarını hissediyorum.” ifadesinde temel varsayım sağlanmamış ve H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Bu ifadede en yüksek oran 1,7168 ile çalışanlardan, en düşük oran 0,9355 ile ortaklardan gelmiştir.

Tablo 9. İşletmedeki Konum Duyarsızlaşma Alt Ölçeği Fark Analizi

İfade	İşletmedeki Konum	n	Ort.	S.S.	Levene İst.değ.	p	Sonuç
22. Mükelleflerimin bazı problemleri için beni suçladıklarını hissediyorum	Sahip	48	1,6250	1,17826	,018	0,012	H_1 Kabul
	Ortak	31	,9355	1,20928			
	Çalışan	173	1,7168	1,39584			

3.2.3.3. Kişisel Başarı Fark Analizleri

Bu bölümde kişisel başarı alt ölçeğinde toplanan ifadeler katılımcıların verdikleri karşılıkların ortalamalarının mesleki unvan ve işletmedeki konumlarına göre farklılığının analizi tek yönlü anova kullanılarak yapılmıştır.

3.2.3.3.1 Mesleki Unvana Göre Kişisel Başarı Ölçeği Fark Analizleri

Bu ölçekte toplanan ifadeler verilen karşılıkların ortalamalarının katılımcıların mesleki unvanlarına göre farklılığının analizinde hipotezlerimiz:

H_0 : Meslek mensuplarının kişisel başarı alt ölçeğinde toplanan ifadeler verdikleri karşılıkların ortalamaları mesleki unvanlarına göre farklılık göstermez.

H_1 : Meslek mensuplarının kişisel başarı alt ölçeğinde toplanan ifadeler verdikleri karşılıkların ortalamaları mesleki unvanlarına göre farklılık gösterir.

Analiz sonuçları Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10. Mesleki Unvan Kişisel Başarı Alt Ölçeği Fark Analizi

İfade	Mesleki Unvan	n	Ort.	S.S.	Levene İst.değ.	p	Sonuç
	YMM	10	2,2000	,91894			
7. İşim gereği karşılaştığım insanların sorunlarına en uygun çözüm yollarını bulurum	SMM	93	1,6559	1,43326	0,000	0,004	H ₁ Kabul
	SBK	52	2,1731	1,32430			
	SBH	33	2,6061	1,11634			
	Diğer	64	2,0625	1,02159			

Levene testinin sonucunda 7 ve 9 numaralı ifadeler dışındaki tüm ifadeler için grupların varyansları homojendir. Böylece bu ifadeler için varyans analizinin temel varsayımı sağlanmıştır. Temel varsayım sağlanan tüm ifadelerde H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Böylece kişisel başarı alt ölçeğine verilen karşılıkların ortalamalarında katılımcıların mesleki unvanları yönünden anlamlı farklılık tespit edilememiştir.

3.2.3.3.2. İşletmedeki Konuma Göre Kişisel Başarı Fark Analizleri

Kişisel başarı ölçeğinde yer alan ifadelerin özelliğinden dolayı bu ifadeler verilen karşılıkların ortalamalarının yüksek olması olumlu olarak değerlendirilir. Bu ölçekte toplanan ifadeler verilen karşılıkların ortalamalarının katılımcıların işletmedeki konumuna göre farklılığının analizinde hipotezlerimiz:

H_0 : Meslek mensuplarının Kişisel Başarı alt ölçeğinde toplanan ifadeler verdikleri karşılıkların ortalamaları işletmedeki konumuna göre farklılık göstermez.

H_1 : Meslek mensuplarının Kişisel Başarı alt ölçeğinde toplanan ifadeler verdikleri karşılıkların ortalamaları işletmedeki konumuna göre farklılık gösterir.

Analiz sonuçları Tablo 11'de sunulmuştur. Levene testinin sonucunda 4 ve 7 numaralı ifadeler dışındaki tüm ifadeler için grupların varyansları homojen değildir. Böylece varyans analizinin temel varsayımı sağlanamamıştır.

Tablo 11. İşletmedeki Konum Kişisel Başarı Alt Ölçeği Fark Analizi

İfade	İşletmedeki Konum	n	Ort.	S.S.	Levene İst.değ.	p	Sonuç
4. İşim gereği karşılaştığım insanların ne hissettiklerini anlayabilirim	Sahip	48	1,7917	1,23699	0,432	0,003	H ₁ Kabul
	Ortak	31	1,0968	1,13592			
	Çalışan	173	1,8960	1,18647			
7. İşim gereği karşılaştığım insanların sorunlarına en uygun çözüm yollarını bulurum.	Sahip	48	1,8958	1,27562	0,824	0,000	H ₁ Kabul
	Ortak	31	1,1290	1,38424			
	Çalışan	173	2,2023	1,21023			
17. Hizmet verdiğim kişilerle birlikte, kolaylıkla rahat bir ortam oluşturabiliyorum.	Sahip	48	2,0000	1,52984	0,000	0,000	H ₁ Kabul
	Ortak	31	1,4839	0,85131			
	Çalışan	173	2,4046	1,21444			
18. Hizmet verdiğim kişilerle yakından ilgilenince kendimi canlanmış hissediyorum.	Sahip	48	2,0000	1,28824	0,000	0,004	H ₁ Kabul
	Ortak	31	1,3871	0,55842			
	Çalışan	173	2,1734	1,25011			
19. Bu işte kayda değer birçok başarı elde ettim.	Sahip	48	1,9375	1,37464	0,027	0,006	H ₁ Kabul
	Ortak	31	1,2581	1,09446			
	Çalışan	173	2,0462	1,23804			
21. İşimde duygusal sorunlara soğukkanlılıkla yaklaşıyorum.	Sahip	48	1,6875	1,44629	0,012	0,002	H ₁ Kabul
	Ortak	31	1,0968	1,01176			
	Çalışan	173	1,9249	1,19598			

Temel varsayımı sağlayan 4. İşim gereği karşılaştığım insanların ne hissettiklerini anlayabilirim.” ve “7. İşim gereği karşılaştığım insanların sorunlarına en uygun çözüm yollarını bulurum.” ifadelerinde H₁ hipotezi kabul edilmiştir. Böylece meslek mensuplarının sadece bu ifadelere verdikleri karşılıkların ortalamaları işletmedeki konumuna göre farklılık göstermiştir. Bu iki değişkene verilen karşılıklarda en yüksek ortalamalar sırasıyla 1,8960 ve 2,2023 ile çalışanlardan; en düşük ortalamalar ise sırasıyla 1,0968 ve 1,1290 ile ortaklardan elde edilmiştir. Böylece çalışanlar işi gereği karşılaştıkları insanların hislerini anlayıp, en uygun çözümleri bulma konusunda iddialı iken ortaklar bu konuda daha düşük ortalamaya sahiptirler.

3.2.4. İş Doyum Analizi

Çalışmada kullanılan anket formunda Minnesota İş Doyum Ölçeği kullanılmıştır. Ölçekte (1 hiç memnun değilim, 2 memnun değilim, 3 kararsızım, 4 memnunum ve 5 çok memnunum şeklinde) 5’li likert ölçeği kullanılmıştır. Ölçek içsel ve dışsal olmak üzere iki alt ölçektir oluşmaktadır.

3.2.4.1. İçsel İş Doyum Ölçeği

İçsel iş doyum alt ölçeği 12 ifadeden oluşmakta olup, ifadelere verilen karşılıkların ortalama ve standart sapmaları küçükten büyüğe sıralı olarak Tablo 12’de sunulmuştur. Ankete verilen karşılıkların ortalamaları incelendiğinde; ifadelerin tamamında 3’ün üzerinde ve “memnunum” ve “kesinlikle memnunum” arasında olduğu görülmektedir. Diğer taraftan standart sapmaların tüm ifadelerde 1’in üzerinde olması testin ayırt edici özelliğinin yüksek olduğunun ve katılımcı grubunun heterojen olduğunun göstergesidir.

Tablo 12. İçsel İş Doyum Alt Ölçeğine Verilen Karşılıkların Ortalama ve Standart Sapmaları

İfade	Ort.	S.S.
20. Şimdiki işimden yaptığım iş karşılığında duyduğum başarı hissi bakımından	4,0675	1,02528
8. Şimdiki işimden bana sabit bir iş sağlaması bakımından	3,9563	1,04961
2. Şimdiki işimden tek başıma çalışma olanağı olması bakımından	3,8333	1,07674
1. Şimdiki işimden beni her zaman memnun etmesi bakımından	3,8254	1,06804
16. Şimdiki işimden işimi yaparken kendi yöntemlerimi kullanabilme şansını vermesi bakımından	3,7976	1,12678
9. Şimdiki işimden başkaları için bir şeyler yapabilme olanağı vermesi bakımından	3,6310	1,13383
11. Şimdiki işimden kendi yeteneklerimi kullanma şansı vermesi bakımından	3,6151	1,18366
7. Şimdiki işimden vicdanıma aykırı olmayan şeyler yapabilme şansı	3,5873	1,28596
4. Şimdiki işimden toplumda saygın bir kişi olma şansını vermesi bakımından	3,5079	1,29508
15. Şimdiki işimden kendi kararlarımı uygulama serbestliğini vermesi bakımından	3,4286	1,31451
3. Şimdiki işimden ara sıra değişik şeyler yapabilme şansı bakımından	3,4048	1,37814
10. Şimdiki işimden kişilere emir verme şansına sahip olma bakımından	3,1865	1,33335

3.2.4.1.1. İçsel İş Doyum Alt Ölçeği Fark Analizleri

İçsel iş doyum alt ölçeğinde yer alan 12 ifadeye katılımcıların verdikleri karşılıkların ortalamalarının mesleki unvanları ve işletmedeki konumlarına göre anlamlı şekilde farklı olup olmadığının analizi tek yönlü anova testiyle yapılmıştır.

3.2.4.1.1.1. Mesleki Unvana Göre İçsel İş Doyum Fark Analizi

Çalışmada katılımcıların mesleki unvanları ile içsel iş doyum alt ölçeğindeki ifadelere verdikleri karşılıkların ortalamalarının farklılığının analizi yapılmıştır. Bu analizde hipotezlerimiz aşağıdaki şekildedir:

H_0 : Meslek mensuplarının içsel iş doyum alt ölçeğindeki ifadelere verdikleri karşılıkların ortalamaları mesleki unvanlarına göre farklılık göstermez.

H_1 : Meslek mensuplarının içsel iş doyum alt ölçeğindeki ifadelere verdikleri karşılıkların ortalamaları mesleki unvanlarına göre farklılık gösterir.

Analiz sonuçları Tablo 13'te sunulmuştur. Levene testinin sonucunda tüm ifadeler için grupların varyansları homojen değildir. Böylece varyans analizinin temel varsayımı sağlanamamıştır. Diğer taraftan varyans analizinin temel varsayımını sağlayamasa da yüzeysel bir karşılaştırma yapılabilir. Belirtilen ifadelerin tamamında elde edilen ortalamalarda en yüksek değerler yeminli mali müşavir ve serbest muhasebeci mali müşavirlerden elde edilmiştir. Burada meslek mensuplarının ruhsat sahibi olduktan sonra iş doyumlarının daha aşağı kademedeki meslek mensuplarına göre önemli oranda arttığı sonucunu çıkartabiliriz. Diğer taraftan 7. ifadede staja başlama sınavına hazırlanan meslek mensuplarından en düşük ortalamanın alındığı görülmektedir. Tüm ifadelerde staja başlama sınavını kazanmış meslek mensupları, ruhsat sahibi meslek mensupları ile diğer ve staja başlama sınavına hazırlanan meslek mensuplarının ortasında yer almaktadır. Buradan ruhsat sahibi olmak ve buna yaklaşmanın iş doyumunu arttıran bir faktör olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 13. Mesleki Unvan İçsel İş Doyum Fark Analizi

İfade	Mesleki Unvan	n	Ort.	S.S.	Levene İst.değ.	p	Sonuç
1. Şimdiki işimden beni her zaman memnun etmesi bakımından	YMM	10	4,6000	,51640	,029	0,000	H ₁ Kabul
	SMM	93	4,1290	,93513			
	SBK	52	3,9038	,97538			
	SBH	33	3,4848	1,20211			
	Diğer	64	3,3750	1,10554			
2. Şimdiki işimden tek başıma çalışma olanağı olması bakımından	YMM	10	4,6000	,51640	,000	0,032	H ₁ Kabul
	SMM	93	3,9785	,93225			
	SBK	52	3,6154	1,19071			
	SBH	33	3,6061	1,29758			
	Diğer	64	3,7969	1,05679			
3. Şimdiki işimden ara sıra değişik şeyler yapabilme şansı bakımından	YMM	10	4,5000	,70711	,005	0,000	H ₁ Kabul
	SMM	93	3,9570	1,23283			
	SBK	52	2,8462	1,31931			
	SBH	33	2,6061	1,56004			
	Diğer	64	3,2969	1,17756			
4. Şimdiki işimden toplumda saygın bir kişi olma şansını vermesi bakımından	YMM	10	4,5000	,70711	,001	0,000	H ₁ Kabul
	SMM	93	4,0000	1,02151			
	SBK	52	3,5962	1,15910			
	SBH	33	2,8182	1,37964			
	Diğer	64	2,9219	1,38363			
7. Şimdiki işimden vicdanıma aykırı olmayan şeyler yapabilme şansı	YMM	10	4,3000	1,05935	,037	0,000	H ₁ Kabul
	SMM	93	4,0108	1,13726			
	SBK	52	3,3462	1,26622			
	SBH	33	2,8485	1,52318			
	Diğer	64	3,4375	1,16667			
8. Şimdiki işimden bana sabit bir iş sağlaması bakımından	YMM	10	4,5000	,70711	,002	0,000	H ₁ Kabul
	SMM	93	4,2151	,95382			
	SBK	52	4,0385	,88476			
	SBH	33	3,7879	1,29319			
	Diğer	64	3,5156	1,06893			
9. Şimdiki işimden başkaları için bir şeyler yapabilme olanağı vermesi bakımından	YMM	10	4,5000	,70711	,026	0,002	H ₁ Kabul
	SMM	93	3,8925	1,00501			
	SBK	52	3,4423	1,10991			
	SBH	33	3,3636	1,27029			
	Diğer	64	3,4063	1,19149			
10. Şimdiki işimden kişilere emir verme şansına sahip olma bakımından	YMM	10	4,4000	,84327	,004	0,000	H ₁ Kabul
	SMM	93	3,7419	1,17864			
	SBK	52	2,9808	1,09348			
	SBH	33	2,7879	1,45253			
	Diğer	64	2,5625	1,30779			

11. Şimdiki işimden kendi yeteneklerimi kullanma şansı vermesi bakımından	YMM	10	4,6000	,51640	,000	0,000	H ₁ Kabul
	SMM	93	4,0538	,94829			
	SBK	52	3,3846	1,14024			
	SBH	33	3,3636	1,19421			
	Diğer	64	3,1406	1,30770			
15. Şimdiki işimden kendi kararlarımı uygulama serbestliğini vermesi bakımından	YMM	10	4,4000	,69921	,000	0,000	H ₁ Kabul
	SMM	93	4,0323	,99402			
	SBK	52	3,1731	1,04264			
	SBH	33	2,8485	1,43878			
	Diğer	64	2,9063	1,49835			
16. Şimdiki işimden işimi yaparken kendi yöntemlerimi kullanabilme şansını vermesi bakımından	YMM	10	4,4000	,69921	,000	0,000	H ₁ Kabul
	SMM	93	4,2258	,92230			
	SBK	52	3,5385	,93853			
	SBH	33	3,5455	1,30122			
	Diğer	64	3,4219	1,26998			
20. Şimdiki işimden yaptığım iş karşılığında duyduğum başarı hissi bakımından	YMM	10	4,7000	,48305	,000	0,001	H ₁ Kabul
	SMM	93	4,3441	,78705			
	SBK	52	3,9423	1,09210			
	SBH	33	3,8182	1,18466			
	Diğer	64	3,7969	1,12940			

3.2.4.1.1.2. İşletmedeki Konuma Göre İçsel İş Doyum Fark Analizi

Katılımcı grubun işletmedeki konumları ile içsel iş doyum alt ölçeğindeki ifadelerle verdikleri karşılıkların ortalamalarının farklılığının analizinde tek yönlü anova kullanılmıştır. Bu analizde hipotezlerimiz:

H₀: Meslek mensuplarının içsel iş doyum alt ölçeğindeki ifadelerle verdikleri karşılıkların ortalamaları işletmedeki konumlarına göre farklılık göstermez.

H₁: Meslek mensuplarının içsel iş doyum alt ölçeğindeki ifadelerle verdikleri karşılıkların ortalamaları işletmedeki konumlarına göre farklılık gösterir.

Analiz sonuçları Tablo 14’te sunulmuştur. Levene testinin sonucunda “3. Şimdiki işimden ara sıra değişik şeyler yapabilme şansı bakımından” ve “8. Şimdiki işimden bana sabit bir iş sağlama bakımından” ifadeleri için grupların varyansları homojendir. Böylece varyans analizinin temel varsayımı sağlanmıştır. Ayrıca bu ifadeler için verilen karşılıklarda anlamlı farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. 3. ve 8 numaralı ifadelerle verilen karşılıklarda en yüksek ortalamalar sırasıyla 4,1290 ve 4,3871 ile ortaktandı; en düşük ortalamalar ise sırasıyla 3,0809 ve 3,8786 ile işletme çalışanlarından elde edilmiştir. Buradan meslek mensubunun işletme sahipliğine doğru ilerledikçe iş doyumunun arttığı sonucunu çıkarmak mümkündür.

Tablo 14. İşletmedeki Konum İçsel İş Doyum Fark Analizi

İfade	İşletmedeki Konum	n	Ort.	S.S.	Levene İst.değ.	p	Sonuç
1. Şimdiki işimden beni her zaman memnun etmesi bakımından	Sahip	48	4,3958	,73628	0,004	0,000	H ₁ Kabul
	Ortak	31	4,1935	,94585			
	Çalışan	173	3,6012	1,09300			
3. Şimdiki işimden ara sıra değişik şeyler yapabilme şansı bakımından	Sahip	48	4,1042	1,27562	0,248	0,000	H ₁ Kabul
	Ortak	31	4,1290	1,14723			
	Çalışan	173	3,0809	1,32697			
4. Şimdiki işimden toplumda saygın bir kişi olma şansını vermesi bakımından	Sahip	48	4,2083	1,03056	0,001	0,000	H ₁ Kabul
	Ortak	31	4,0323	,94812			
	Çalışan	173	3,2197	1,31550			
7. Şimdiki işimden vicdanıma aykırı olmayan şeyler yapabilme şansı	Sahip	48	4,2708	1,04657	0,001	0,000	H ₁ Kabul
	Ortak	31	4,1935	,90992			
	Çalışan	173	3,2890	1,29747			
8. Şimdiki işimden bana sabit bir iş sağlaması bakımından	Sahip	48	4,2917	,87418	0,358	0,001	H ₁ Kabul
	Ortak	31	4,3871	1,02233			
	Çalışan	173	3,7861	1,05953			
9. Şimdiki işimden başkaları için bir şeyler yapabilme olanağı vermesi bakımından	Sahip	48	3,9375	1,11863	0,011	0,007	H ₁ Kabul
	Ortak	31	4,0000	,81650			
	Çalışan	173	3,4798	1,15934			
10. Şimdiki işimden kişilere emir verme şansına sahip olma bakımından	Sahip	48	3,8750	1,16006	0,008	0,000	H ₁ Kabul
	Ortak	31	4,0645	,92864			
	Çalışan	173	2,8382	1,29729			
11. Şimdiki işimden kendi yeteneklerimi kullanma şansı vermesi bakımından	Sahip	48	4,0208	1,06170	0,001	0,000	H ₁ Kabul
	Ortak	31	4,4194	,67202			
	Çalışan	173	3,3584	1,19539			
15. Şimdiki işimden kendi kararlarımı uygulama serbestliğini vermesi bakımından	Sahip	48	4,2083	,89819	0,002	0,000	H ₁ Kabul
	Ortak	31	4,4194	,84751			
	Çalışan	173	3,0347	1,29353			
16. Şimdiki işimden işimi yaparken kendi yöntemlerimi kullanabilme şansını vermesi bakımından	Sahip	48	4,2917	,89819	0,000	0,000	H ₁ Kabul
	Ortak	31	4,5806	,62044			
	Çalışan	173	3,5202	1,14419			
20. Şimdiki işimden yaptığım iş karşılığında duyduğum başarı hissi bakımından	Sahip	48	4,4167	,73899	0,000	0,000	H ₁ Kabul
	Ortak	31	4,7419	,51431			
	Çalışan	173	3,8497	1,08395			

3.2.4.2 Dışsal İş Doyum Alt Ölçeği

Dışsal iş doyum alt ölçeği 8 ifadeden oluşmakta olup, bu ifadeler verilen karşılıkların ortalama ve standart sapmaları küçükten büyüğe sıralı olarak Tablo 15'te sunulmuştur. Ankete verilen karşılıkların ortalamaları ifadelerin tamamında 3'ün üzerinde (memnunum ve kesinlikle memnunum arasında) olduğu görülmektedir. Diğer taraftan standart sapmaların tüm ifadelerde 1'in üzerinde olduğundan testin ayırt edici özelliğinin yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 15. Dışsal İş Doyum Alt Ölçeğine Verilen Karşılıkların Ortalama ve Standart Sapmaları

İfade	Ort.	S.S.
18. Şimdiki işimden çalışma arkadaşlarımla birbirleri ile anlaşmaları bakımından	3,9881	1,00787
6. Şimdiki işimden yöneticimin karar vermedeki yeteneği bakımından	3,9048	1,01329
5. Şimdiki işimden yöneticimin ekibindeki kişileri idare tarzı bakımından	3,9008	1,05339
12. Şimdiki işimden iş ile ilgili kararların uygulanmaya konması bakımından	3,8929	1,10072
19. Şimdiki işimden yaptığım iyi bir iş karşılığında takdir edilme bakımından	3,7024	1,15817
17. Şimdiki işimden çalışma şartları bakımından	3,6310	1,20205
13. Şimdiki işimden yaptığım iş karşılığında aldığım ücret bakımından	3,3214	1,33742
14. Şimdiki işimden iş içinde terfi olanağımın olması bakımından	3,2540	1,45003

3.2.4.2.1 Dışsal İş Doyum Alt Ölçeği Fark Analizleri

Çalışmanın bu bölümünde dışsal iş doyum alt ölçeğinde yer alan 8 adet ifadeye katılımcıların verdikleri karşılıkların ortalamalarında mesleki unvan ve işletmedeki konumlarına göre anlamlı farklılık olup olmadığı araştırılmıştır.

3.2.4.2.1.1 Meslek Unvana Göre Dışsal İş Doyum Alt Ölçeği Fark Analizleri

Katılımcıların mesleki unvanları ile dışsal iş doyum alt ölçeğinde yer alan ifadelerine verdikleri karşılıkların ortalamalarının farklılığının analizinde tek yönlü anova kullanılmış olup hipotezlerimiz şöyledir:

H_0 : Meslek mensuplarının dışsal iş doyum alt ölçeğindeki ifadelerine verdikleri karşılıkların ortalamaları mesleki unvanlarına göre farklılık göstermez.

H_1 : Meslek mensuplarının dışsal iş doyum alt ölçeğindeki ifadelerine verdikleri karşılıkların ortalamaları mesleki unvanlarına göre farklılık gösterir.

Analiz sonuçları Tablo 16'da sunulmuştur.

Levene testinin sonucunda "5. Şimdiki işimden yöneticimin ekibindeki kişileri idare tarzı bakımından" ifadesi dışındaki tüm ifadeler için grupların varyansları homojen değildir. Bu ifadeler için varyans analizinin temel varsayımı sağlanamamıştır. Temel varsayımı sağlayan 5. ifade için verilen karşılıklarda anlamlı fark bulunmuştur. Bu ifadeye verilen karşılıklarda en yüksek ortalamayı 4,6000 ile yeminli mali müşavirler ve en düşük ortalamayı 3,4531 ile diğer grupta yer alan meslek mensupları vermiştir. Burada meslek mensuplarının ruhsat sahibi olduktan sonra iş doyumlarının daha aşağı kademedeki meslek mensuplarına göre önemli oranda arttığı sonucunu çıkartabiliriz.

3.2.4.2.1.1 İşletmedeki Konuma Göre Dışsal İş Doyum Alt Ölçeği Fark Analizleri

Katılımcıların işletmedeki konumları ile dışsal iş doyum alt ölçeğindeki ifadelere verdikleri karşılıkların ortalamalarının farklılığının analizinde tek yönlü anova kullanılmış olup hipotezlerimiz:

Tablo 16. Mesleki Unvan Dışsal İş Doyum Fark Analizi

İfade	Mesleki Unvan	n	Ort.	S.S.	Levene İst.değ.	p	Sonuç
5. Şimdiki işimden yöneticimin ekibindeki kişileri idare tarzı bakımından	YMM	10	4,6000	,51640	,156	0,000	H ₁ Kabul
	SMM	93	4,1935	,92382			
	SBK	52	3,8654	1,06695			
	SBH	33	3,7879	,99240			
	Diğer	64	3,4531	1,13989			
6. Şimdiki işimden yöneticimin karar vermedeki yeteneği bakımından	YMM	10	4,4000	,69921	,015	0,000	H ₁ Kabul
	SMM	93	4,2366	,75754			
	SBK	52	3,6731	1,02366			
	SBH	33	3,8485	1,14895			
	Diğer	64	3,5625	1,13913			
12. Şimdiki işimden iş ile ilgili kararların uygulanmaya konması bakımından	YMM	10	4,5000	,70711	,029	0,000	H ₁ Kabul
	SMM	93	4,2258	,95700			
	SBK	52	3,7308	1,13958			
	SBH	33	3,5455	1,03353			
	Diğer	64	3,6250	1,20185			
13. Şimdiki işimden yaptığım iş karşılığında aldığım ücret bakımından	YMM	10	4,5000	,70711	,000	0,000	H ₁ Kabul
	SMM	93	3,9247	1,04504			
	SBK	52	2,8654	1,34352			
	SBH	33	2,8788	1,53618			
	Diğer	64	2,8594	1,24553			
14. Şimdiki işimden iş içinde terfi olanağının olması bakımından	YMM	10	3,9000	1,37032	,000	0,000	H ₁ Kabul
	SMM	93	3,9032	1,20745			
	SBK	52	3,0192	1,21252			
	SBH	33	2,4545	1,27698			
	Diğer	64	2,8125	1,64148			
17. Şimdiki işimden çalışma şartları bakımından	YMM	10	4,8000	,42164	,001	0,000	H ₁ Kabul
	SMM	93	3,9462	1,03594			
	SBK	52	3,5192	1,12877			
	SBH	33	3,1515	1,41689			
	Diğer	64	3,3281	1,23513			
18. Şimdiki işimden çalışma arkadaşlarının birbirleri ile anlaşmaları bakımından	YMM	10	4,7000	,48305	,041	0,009	H ₁ Kabul
	SMM	93	4,1720	,86758			
	SBK	52	3,9038	1,05272			
	SBH	33	3,9091	1,18226			
	Diğer	64	3,7188	1,04606			

	YMM	10	4,3000	,67495				
19. Şimdiki işimden yaptığım iyi bir iş karşılığında takdir edilme bakımından	SMM	93	4,0323	,98303	,004	0,000	H ₁	Kabul
	SBK	52	3,8077	1,10327				
	SBH	33	3,3939	1,34488				
	Diğer	64	3,2031	1,19761				

H₀: Meslek mensuplarının dışsal iş doyum alt ölçeğindeki ifadelerle verdikleri karşılıkların ortalamaları işletmedeki konumlarına göre farklılık göstermez.

H₁: Meslek mensuplarının dışsal iş doyum alt ölçeğindeki ifadelerle verdikleri karşılıkların ortalamaları işletmedeki konumlarına göre farklılık gösterir.

Analiz sonuçları Tablo 17’de sunulmuştur. Levene testinin sonucunda “5. Şimdiki işimden yöneticimin ekibindeki kişileri idare tarzı bakımından” ve “18. Şimdiki işimden çalışma arkadaşlarımla birbirleri ile anlaşmaları bakımından” ifadeleri için grupların varyansları homojendir. Bu ifadeler için varyans analizinin temel varsayımı sağlanmıştır. Ayrıca bu ifadeler için H₁ hipotezi kabul edilmiş ve verilen ifadeler için anlamlı farklılık bulunmuştur. 5 ve 18 numaralı ifadelerde en yüksek ortalamalar 4,4194 ve 4,5806 ile ortaklardan; en düşük ortalamalar ise 3,7861 ve 3,8786 ile çalışanlar elde edilmiştir. Buradan da meslek mensubunun işletme sahipliğine doğru ilerledikçe iş doyumunun arttığı sonucunu çıkarmak mümkündür. Varyans analizinin temel varsayımını sağlayamayan ifadelerden elde edilen sonuçlar da bu sonucu desteklemektedir.

Tablo 17. İşletmedeki Konum Dışsal İş Doyum Analizi

İfade	İşletmedeki Konum	n	Ort.	S.S.	Levene İst.değ.	p	Sonuç
5. Şimdiki işimden yöneticimin ekibindeki kişileri idare tarzı bakımından	Sahip	48	4,2292	,85650	0,139	0,000	H ₁ Kabul
	Ortak	31	4,4194	,76482			
	Çalışan	173	3,7168	1,09736			
6. Şimdiki işimden yöneticimin karar vermedeki yeteneği bakımından	Sahip	48	4,3542	,78522	0,048	0,000	H ₁ Kabul
	Ortak	31	4,4516	,67521			
	Çalışan	173	3,6821	1,04413			
12. Şimdiki işimden iş ile ilgili kararların uygulanmaya konması bakımından	Sahip	48	4,3333	,78098	0,001	0,000	H ₁ Kabul
	Ortak	31	4,5484	,85005			
	Çalışan	173	3,6532	1,13402			
13. Şimdiki işimden yaptığım iş karşılığında aldığım ücret bakımından	Sahip	48	4,1042	1,05668	0,005	0,000	H ₁ Kabul
	Ortak	31	4,2903	,82436			
	Çalışan	173	2,9306	1,30109			
14. Şimdiki işimden iş içinde terfi olanağımın olması bakımından	Sahip	48	3,8750	1,19618	0,02	0,000	H ₁ Kabul
	Ortak	31	4,3548	1,08162			
	Çalışan	173	2,8844	1,41768			
17. Şimdiki işimden çalışma şartları bakımından	Sahip	48	3,9792	,95627	0,004	0,002	H ₁ Kabul
	Ortak	31	4,0968	1,19317			
	Çalışan	173	3,4509	1,22672			

18. Şimdiki işimden çalışma arkadaşlarının birbirleri ile anlaşmaları bakımından	Sahip	48	4,0000	1,03142	0,253	0,002	H ₁ Kabul
	Ortak	31	4,5806	,80723			
	Çalışan	173	3,8786	1,00131			
19. Şimdiki işimden yaptığım iyi bir iş karşılığında takdir edilme bakımından	Sahip	48	3,8125	1,08483	0,002	0,000	H ₁ Kabul
	Ortak	31	4,4516	,67521			
	Çalışan	173	3,5376	1,19350			

SONUÇ

Çalışmamızda muhasebe meslek mensuplarının tükenmişlik düzeyleri ve iş doyumlarının ölçülmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla birincil veri toplamak için katılımcıların demografik özellikleri, Minnesota İş Doyum Ölçeği ve Maslach Tükenmişlik Ölçeği kullanılarak hazırlanan anket formu kullanılmıştır. Böylece ölçülmek istenen kapsam önceden belirlenerek ifadeler/maddeler bu kapsama göre hazırlanmıştır. Anketin ifadelerinde Likert tipi 5'li ölçek kullanılmıştır. Katılımcı her madde ile ilgili tutum derecesini bu seçeneklerden birisini işaretleyerek belirtmiştir.

Araştırmamızda 2017 yılı Ekim-Aralık döneminde İstanbul, Ankara ve Kütahya illerinde rassal olarak seçilen 350 muhasebe meslek elemanına anket uygulanmıştır. Çalışmada elde edilen kullanılabilir anket sayısı 252 ve anket geri dönüş oranı yaklaşık % 72'dir.

Araştırma verilerinin değerlendirilmesi SPSS 17 istatistik paket programı ile yapılmıştır. Bu analizler için betimsel ve yordamsal istatistik teknikleri kullanılmıştır. Öncelikle katılımcıların demografik özellikleri sıklık ve yüzde değerleri itibarıyla incelenmiştir. Daha sonra katılımcıların tükenmişliğin üç ve iş doyumunun iki alt boyutunda yer alan ifadelerle verdikleri karşılıkların ortalamaları ile mesleki unvanları ve işletmedeki konumları itibarıyla farklılık analizleri tek yönlü anova ile yapılmıştır.

Anketin güvenilirlik çalışması, iç tutarlık katsayı (Cronbach alpha) değerleri hesaplanarak yapılmıştır. Çalışmada kullanılan ölçekler için alfa katsayıları; Minnesota İş Doyum Ölçeğinin tamamı için 0,925; Maslach Tükenmişlik Ölçeğinin tamamı için 0,842; Minesota İş Doyum ölçeğinin alt ölçekleri, içsel iş doyum için 0,887 ve dışsal iş doyum için 0,825; Maslach Tükenmişlik Ölçeğinin alt ölçekleri Duygusal Tükenme için 0,840, Duyarsızlaşma için 0,582 ve Kişisel Başarı için 0,801 olarak hesaplanmıştır. Buna göre Duyarsızlaşma alt ölçeğinin güvenilirliği düşük, diğer iki ölçek ve bunların, Duyarsızlaşma dışında, alt ölçeklerinin güvenilirliği yüksektir.

Anketimizi cevaplayanların çoğunluğu, meslek belgesini henüz almamış, 30 yaşın altında, 15 yıldan daha az mesleki tecrübeye sahip erkek katılımcılardan oluşmaktadır. Ayrıca katılımcıların çalıştıkları işletmelerin çoğunluğu, 50'nin altında mükellefe, 10'un altında çalışana ve 15 yıldan daha az faaliyet süresine sahip işletmelerdir.

Katılımcıların tamamı için duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt ölçeklerinden orta düzeyde tükenmişlik tespit edilmiştir. Duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt ölçeklerindeki ifadelerle verilen karşılıkların ortalamaları kullanılan ölçek (0 hiçbir zaman, 1 çok nadir, 2 bazen, 3 çoğu zaman ve 4 her zaman) dikkate alındığında "çok nadir" ile "bazen" arasında olduğu görülmüştür. Meslek mensuplarının mesleki kariyerlerinde ilerledikçe duygusal tükenmişlik düzeyleri azalmaktadır. Gücünün üstünde çalıştığını ve tükenmediğini en fazla hissedenler çalışanlar iken; bunu en az hissedenler ise ortaklardır.

Minnesota iş doyum ölçeğine verilen karşılıkların ortalamaları incelendiğinde; ifadelerin tamamında 3'ün üzerinde olduğu görülmektedir. Ankette (1 hiç memnun değilim, 2 memnun değilim, 3 kararsızım, 4 memnunum ve 5 çok memnunum) 5'li likert ölçek kullanıldığı düşünülürse, ortalamaların tamamının kararsızlığın üstünde ve memnunum ve kesinlikle memnunum arasında olduğu görülmektedir. Buradan katılımcıların bu ifadelerin tamamına katıldıkları söylenebilir. Diğer taraftan standart sapmaların tüm ifadelerde 1'in üzerinde olması testin ayırt edici özelliğinin yüksek olduğunun ve katılımcı grubunun heterojen olduğunun göstergesidir.

Meslek mensuplarının iş doyumları ruhsat sahibi olduktan sonra önemli oranda artmaktadır. Ruhsat sahibi olmak ve buna yaklaşmak iş doyumunu arttıran bir faktördür. Ayrıca meslek mensubu işletme sahipliğine doğru ilerledikçe iş doyumunu artmaktadır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar muhasebe mesleğinin doğasını ortaya koymaktadır. Meslek mensubu kariyerinde ilerledikçe sürekli tekrarlayan kayıt tutma ve beyanname doldurma gibi işleri daha az yapmakta ve bilgi ve tecrübesini kullandığı karar verici pozisyonuna gelmektedir. Ayrıca elde ettiği gelir de yükselmektedir. Bu da iş doyumunu arttırmakta ve tükenmişlik düzeyini azaltmaktadır.

Çalışmamızda meslek mensuplarının tükenmişlik düzeyleri ve iş doyumları konusunda durum tespiti yapmak amaçlanmıştır. Sonraki çalışmalarda meslek mensuplarının tükenmişlik nedenleri ve iş doyumunu artırma yolları araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- AKBULUT, Nihal Çetin. (2010). Tükenmişlik Sendromu ve İş Tatmini Arasındaki İlişki, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- ALPAR, Reha. (2003). Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Yöntemlere Giriş I, Nobel, Ankara.
- ARDIÇ, Kadir – POLATÇI, Sema. (2008). “Tükenmişlik Sendromu Akademisyenler Üzerinde Bir Uygulama (GOÜ Örneği)”, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10 (2): 69-96.
- AY, Mustafa – AVŞAROĞLU, Selahattin. (2010). “Muhasebe Çalışanlarının Mesleki Tükenmişlik, İş Doyumu ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi 1- Mesleki tükenmişlik düzeyleri”, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 7 (1): 1170-1189.
- AYBAS, Meryem – ELMAS, Sevgi – DÜNDAR, Gönen. (2013). “İş Güvencesizliğinin Tükenmişliğe Etkisinde İstihdam Edilebilirliğin Düzenleyici Rolü”, 21.Ulusal Yönetim Ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı, 77-82.
- BOYAR, Ender. (2011). Türkiye’de Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Tükenmişlik Durumlarının Araştırılması, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora tezi.
- DALĞAR, Hüseyin – TEKŞEN, Ömer. (2014). “Muhasebecilerin Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri ile Rol Çelişkisi Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, 62: 37-53.

- DERAN, Ali – BELLER, Beyhan. (2015). “Muhasebe Meslek Mensuplarında Tükenmişlik Sendromu Üzerine Giresun İl Merkezinde Yapılan Bir Araştırma”, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 45: 69-93.
- DİNCEROL, Cem. (2013). Tükenmişlik Sendromunun Mesleki Tükenmişlik ve İş Tükenmişliği Açısından İncelenmesi: Öğretmenler Üzerinde Bir Uygulama, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi.
- DOĞAN, Zeki - NAZLIOĞLU, Elif Hilal. (2010). “Muhasebe Meslek Mensuplarında Tükenmişlik Sendromu Üzerine Bir Araştırma”, “İş, Güç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 12 (3): 97-116.
- ERSOY, Ayten – DEMİREL, Burcu. (2005). “Konaklama İşletmeleri Muhasebe Müdürlerinde Tükenmişlik Sendromu-1”, Muhasebe ve Finansman dergisi, 26: 43-50.
- KALAYCI, Şeref. (2006). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Asil Yayın Dağıtım, İstanbul.
- KOTAN, Leyla. (2016). Muhasebe Meslek Mensuplarının Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi: Van İli Örneği, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- NAZLIOĞLU, Elif Hilal. (2009). “Muhasebe Meslek Mensuplarında Tükenmişlik Sendromu Üzerine Bir Araştırma, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- ÖZDAMAR, Kazım. (1997). Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi I., T.C. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- ÖZKAN, Fatih – AKSOY, Cenk. (2015). “Muhasebe Meslek Mensuplarının Tükenmişliğine Etki Eden Faktörler: Gaziantep İlinde Bir Alan Araştırması”, Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies, 1(4): 23-41.
- TAYSI, Kemal. (2012). Muhasebe Meslek Mensuplarında Tükenmişlik Sendromu Üzerine Kırklareli İlinde Bir Araştırma”, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- YILMAZ, Erdal. (2014). “Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri İle İşe Bağlılık Düzeyleri Arasındaki İlişki: Samsun İlinde Bir Araştırma”, Muhasebe ve vergi Uygulamaları Dergisi, 3: 49-70.